

Projectes en paisatges culturals

Assignatura optativa línia 'Urbanística' DUOT ETSAVCurs 2015-2016

18 - 27 gener 2016

Codi	Crèdits	Distribució (T, P, L)	Departament	Tipus	H/s treball estudiant
47027	5 ECTS	2T + 3P	UOT	OP	16+34
Curs Intensiu		Veure Pla de treball adjunt		Català, Castellà, Anglès, Italià, Francès	
Professors responsables		Carles Llop, Josep Maldonado			
Professors col·laboradors		Francesca Leder			
Col·laboradors doctorands		Gemma Milà; Néstor Jiménez, Ramón Sisó			
Col·laboradors arquitectes:		Eduard Antorn			
Web page		http://paisajesculturales.50webs.com/ http://ciutatmosaicterritorial.com/			

Imatge: J. Clariana

<http://www.bonansa.es/index.php/mod.pags/mem.detalle/idpag.29/idmenu.1062/chk.6f3698f3d4a620ca827e5e42cea3c859.html>

Abstract

Sota la denominació de paisatges culturals, entenem aquells territoris (urbans i territorials) que expressen l'acció de l'home en la transformació de la natura i la construcció de paisatges singulars plens d'història i de continguts. Tot és paisatge, i tot és paisatge cultural. Es tracta, tanmateix d'aprofundir les possibilitats dels valors culturals per als projectes territorials renovats, incorporant en el coneixement dels mateixos les diverses ciències regionals aporten, en una mena d'aproximació que pretén ser multidisciplinar per comprendre la complexitat dels llocs. En el curs es proposa l'anàlisi de projectes que tenen en la cultura i el desplegament dels valors naturals, la configuració de paisatges d'interès patrimonial, i que serveixen per promoure el desenvolupament local de les nostres ciutats i territoris des d'un punt de vista integral, sense caure solament en la banalització de transformar parts del territori en parcs temàtics.

Continguts i Objectius del curs

Entre les múltiples accepcions per a la definició de paisatge, resulta cada vegada més profunda aquella que ho presenta com expressió de la consciència de la mancança de qualitat dels nostres territoris. Un nou concepte que experimenten els mateixos territoris a causa de l'ús i de l'abús de les societats que hi habiten.

A trenta anys de la Declaració de l'UNESCO sobre Patrimoni de la Humanitat (1972), i a sis anys de la Declaració del Consell de Ministres de la Unió Europea sobre el Paisatge signada a Florència (2000) estem vivint a Catalunya una especial mostra de sensibilitat social sobre les afectacions dels nostres paisatges. Una consciència, cada vegada més compartida socialment, de insatisfacció sobre com i s'estan transformant els nostres territoris lliures.

Front a una visió que valora de manera molt superficial la qualitat visual dels mateixos, s'aixequen veus vindicatives de la condició polièdrica del "paisatge" com a nou paradigma que integra aquesta condició però també els factors de la construcció objectual i matèrica dels nostres territoris transformats, el simbolisme que hi ha en el seu substrat com a elements identitàris dels "llocs", i sobretot la condició del paisatge com a escenari del coneixement, i de la cultura.

És des d'aquesta visió que té sentit una preservació dels paisatges més rellevants de Catalunya, però a l'ensem una activa actitud per donar valor a "tots" els paisatges per conduir una acció territorial holística que eviti la seva degradació i sobretot la confrontació social que provoca el desacord en tantes iniciatives sesgades que degraden el nostre territori de manera irrecuperable: les noves estacions d'esquí, els parc eòlics, la implantació de polígons industrials mal ubicats, ..., per citar solament alguns dels temes de màxima polèmica en aquests moments a Catalunya.

El contingut d'aquesta assignatura optativa en format de Seminari, proposa la presentació del paradigma "paisatges culturals", és una manifestació expressa dels valors dels paisatges propis de cada territori com a actius per crear la concertació i el consens ampli a nivell social, entre els ciutadans dels municipis i els habitants planetaris. Una concertació per redreçar els paisatges en conflicte, actuar contra la banalització del territori i aprofitar el "geniusloci" basat en la "cultura" i la "natura" com dos dels suports bàsics i genuïns per produir riquesa econòmica i desenvolupament social amb un renovat compromís ètic per gestionar els nostres futurs.

Sota la denominació de paisatges culturals entenem doncs els territoris (urbans i territorials) que expressen l'acció de l'home en la transformació de la natura i la construcció de llur medi socioeconòmic i cultural. Son els paisatges plens d'història i de continguts que hom reconeix com exemples singulars i paradigmàtics. Tot és paisatge, i tot és paisatge cultural. Es tracta, tanmateix d'aprofundir les possibilitats dels valors culturals per crear projectes territorials renovats, incorporant en el coneixement dels mateixos les diverses ciències regionals aporten, en una mena d'aproximació que pretén ser multidisciplinària per comprendre la complexitat dels llocs. En el curs es proposa l'anàlisi de projectes que tenen en la cultura i el desplegament dels valors naturals, la configuració de paisatges d'interès patrimonial, i que serveixen per promoure el desenvolupament local de les nostres ciutats i territoris des d'un punt de vista integral, sense caure en la banalització de transformar parts del territori en parcs temàtics.

Paisajes Culturales, Definición

La Convención para la Protección del Patrimonio Cultural y Natural (1972), el artículo 36 de la Guía Operativa para la Implementación de la Convención del Patrimonio Mundial (versión aprobada en la Sesión 22 del Comité del Patrimonio Mundial, diciembre de 1998), establece que: los paisajes culturales representan las obras que "combinan el trabajo de la naturaleza y el hombre" de acuerdo al Artículo 1 de la Convención. "Son ilustrativos de la evolución de la sociedad humana y del uso del espacio a lo largo del tiempo, bajo la influencia de limitaciones físicas y/o oportunidades presentadas por el medio ambiente natural y de sucesivas fuerzas sociales, económicas y culturales, tanto externas como internas. Los paisajes culturales deben de ser seleccionados en base tanto a su valor universal sobresaliente como a su representatividad en términos de una región geocultural claramente definida y también por su capacidad de ilustrar los elementos culturales esenciales y distintivos de tales regiones". A la hora de identificar, clasificar y considerar la inclusión de un paisaje cultural en la Lista del Patrimonio Mundial, la UNESCO atiende a varios aspectos específicos: su carácter holístico, la importancia de los paisajes vivos representativos de formas de vida tradicionales y su papel en la configuración de unidades territoriales local y regional.

Tipología de Paisajes Culturales

En el artículo 39 de la Guía Operativa para la Implementación de la Convención del Patrimonio Mundial se establecen las siguientes categorías:

- a) Paisajes diseñados y creados intencionalmente por el hombre, como son los parques y jardines
- b) Paisajes evolutivos u orgánicamente desarrollados a partir de imperativos sociales, económicos, administrativos o religiosos; que pueden ser a la vez paisajes vivos o paisajes fósiles (o relictos)
- c) El paisaje cultural asociativo, es decir elementos naturales asociados a la religión o creencias, el arte o a la creación cultural en general.

Gairebé trenta anys després de la Convenció UNESCO, la Convenció Europea del Paisatge, s'insereix en el marc dels treballs del Consell d'Europa en tema de patrimoni natural i cultural, del medi ambient i de l'autonomia local. Alguns articles de la mateixa Convenció marquen un pas endavant i innovador en la concepció del paisatge i de la seva dimensió cultural: La paraula "paisatge" connota una zona o un territori en la manera que els habitants del lloc o els visitants ho perceben, l'aspecte dels quals o caràcter deriven de l'acció de factors naturals i/o culturals (o sigui antròpics). Tal definició té en compte la idea que els paisatges evolucionen amb el temps, gràcies a l'efecte dels agents naturals i per l'acció dels éssers humans. Al mateix temps evidencia la idea que el paisatge forma una totalitat, els elements naturals i culturals de la qual es consideren tots alhora. Convenzione Europea del Paesaggio, Firenze, 2000, Cap.I - Disposizioni Generali, Articolo 1, 38. El paisatge juga un paper important en qualitat d'element del medi ambient i del context vital de les poblacions, tant en les àrees urbanes com en les àrees rurals, o sigui, per als paisatges amb caràcter excepcional i per a aquells del quotidià; per aquest motiu, s'intenta aconseguir que les poblacions desenvolupin un rol actiu en la gestió i la planificació del territori, i que segueixin responsables del seu propi futur. Convenzione Europea del Paesaggio, Firenze, 2000, Cap. III- Commenti sulle disposizioni della Convenzione, Preambolo, 36

El paisatge cultural viu és la plena expressió d'una comunitat estable, que es basa en un model econòmic continu i en l'ús de recursos renovables. Els factors que poden determinar la decadència dels paisatges culturals són variis però alguns, més que uns altres, semblen pesar més. Entre aquests reconeixem la inestabilitat del model econòmic, les fortes migracions, l'ús sempre majoritari de recursos no renovables. La destrucció d'un paisatge cultural es determina per la pèrdua de valor dels elements d'identitat del lloc mateix, moltes vegades causats per la prevalença de la component econòmica sobre les altres components que participen a la construcció i al manteniment dels paisatges. El que ha de ser evident és la forta complementaritat entre acció humana i ambient natural: els paisatges culturals tenen un valor de biodiversitat molt alt, la conservació de la qual, al igual que la seva destrucció, passa a través de l'acció de l'home. La gestió del paisatge esdevé fonamental tenint en compte que una de les característiques més destacades de la convenció, i també de la proposició de Llei Catalana del Paisatge que el Parlament de Catalunya va aprovar el juny de 2005, és que tot el territori passa a ser considerat paisatge. És, per tant, una visió molt diferent de la que tradicionalment ha regit els parcs i els espais naturals protegits, perquè la nova definició de paisatge es refereix no solament als espais naturals, sinó també a llocs amb activitats agropecuàries i àrees urbanes.

Mètode d'avaluació

L'avaluació del curs es realitzarà en base a l'assistència presencial a totes les sessions i a la valoració del dossier sobre el taller de projectes de paisatge, elaborat per cada alumne o grup d'alumnes.

Pla de treball

Dia 18 de gener 2016:	Inici del taller i Seminari teòric sobre Paisatge. ETSAV. 8 hores.
Dia 19 de gener 2016:	Seminari teòric sobre Paisatge. ETSAV. 8 hores.
Dia 20 de gener 2016:	Treball de Camp: Bonansa, traça, memòria, paisatges. (Visita al lloc i treball de camp). 8 hores.
Dia 21 de gener 2016:	Treball de Camp: Bonansa, traça, memòria, paisatges. (Visita al lloc i treball de camp). 8 hores.
Dia 22 de gener 2016:	Treball de Camp: Bonansa, traça, memòria, paisatges. (Retorn BCN). 8 hores.
Dia 25 de gener 2016:	Taller de projecte. (Matí/tarda) ETSAV. 8 hores.
Dia 26 de gener 2016:	Taller de projecte. (Matí/tarda) ETSAV. 8 hores.
Dia 27 de gener 2016:	Presentació i debat final del taller. ETSAV. 8 hores. Avaluació de curs.

Dia 18 de gener 2016

VISIONS, POSICIONS

- 09'00 > 10'00 hores
Paisatge?
(a cura de Carles Llop, Josep Maldonado)
- 10'00 > 11'00 hores
Paisatge: conceptes, claus de lectura i aproximacions disciplinars
Carles Llop
- 11'00 > 11'30 hores
Debat cafè
- 11'30 > 12'30 hores
Els paisatges des del patrimoni
Montse Iniesta
- 12'30 > 13'15 hores
Experiències de gestió de paisatges a Catalunya
Pere Sala, Observatori del Paisatge de Catalunya
- 13'15 > 14'00 hores
Paisatge de vora i travessants
Gemma Milà
- 15'30 > 16'30 hores
Els paisatges des de l'ecologia i l'aigua
Elena Alabareda_Marta Serra, Cíclica [space, community&ecology]
- 16'45 > 18'00 hores
El paisatge des dels territoris
Pais valencià, Natalia García, Ignasi Mangue
- 18'00 > 19'30 hores
El paisatge des dels territoris
Eivissa, StephanoCortellaro; *Menorca*, Toni Vidal

Dia 19 de gener 2016

ESTRATÈGIES I PROJECTES

- 09'00 > 10'00 hores
Paisatges culturals, Territori lenti, una manera d'entendre el paisatge
Carles Llop, Josep Maldonado
- 10'00 > 11'00 hores
El(s) dret(s) al(s) Paisatge(s), ètica i gestió conscient
Albert Cortina
- 11'00 > 11'30 hores
Debat cafè
- 11'30 > 12'30 hores
Mètodes d'anàlisi espacial i de visualització per a la caracterització i (re)construcció dels paisatges intermedis
Josep Mercadé
- 12'30 > 13'15 hores
L'aigua, la terra i els patrimonis culturals dels paisatges mediterranis
Ignasi Mangue
- 13'15 > 14'30 hores
Projectes des de i en el paisatge. Projectes Biennal Internacional de paisatge Marina Cervera
- 16'00 > 17'00 hores
El paisatge des de la mirada del fotògraf i la representació
Pol Viladoms
- 17'00 > 18'00 hores
El paisatge des dels territoris de franja i frontera
La Franja, Ramón Sisó; *Urgellet-Baridà*, Néstor Jiménez
- 18'00 > 19'00 hores
El paisatge des dels territoris de franja i frontera
El Camp de Tarragona, Jordi Sardà; *Bonansa, Ribagorça*, Montse Iniesta

Treball de curs

Bonansa, terra de frontera

Cierra los ojos y verás. Joseph Joubert 1754-1824

https://es.wikipedia.org/wiki/Archivo:Bonansa_vista_hinvierno.jpg

Aquesta imatge del territori ha estat transformada per l'evolució social i les transformacions urbanes. Entre la nostàlgia d'un patrimoni territorial de gran qualitat, que fou; i la realitat contemporània, paisatge és el gran contenidor de memòria i al mateix temps de present. La gran qualitat del conjunt patrimonial d'aquests vells territoris ens posa algunes preguntes i ens porta a explorar en la seva condició de 'paisatge cultural', això és: un territori ple d'història i patrimoni, fet per la societat que l'ha modelat des del treball; encara viu des del punt de vista de la producció i de l'habitabilitat, que es mostra a través de les institucions culturals que l'estudien i es preocupen per la seva conservació i gestió, per tal de gaudir-lo econòmicament i culturalment.

- Quin són els trets patrimonials fonamentals?
- Quins són els elements essencials que el componen?
- Com s'ha constituït i com ha evolucionat?
- Quines estratègies projectuals dels usos i espais es poden plantejar per un equilibri entre protecció i desenvolupament?
- Com gestionar adequadament la preservació dels valors industrials patrimonials, i al mateix temps permetre un desenvolupament econòmic i social que usi aquests espais?
- Qui són els agents que poden desenvolupar estratègies conjuntes?

...

Abordarem conjuntament aquestes qüestions, amb la col·laboració de les persones que serveixen la memòria del rec, i les institucions que en tenen cura o l'han de gestionar, i la ciutadania que el viu i el reivindica.

> La nostra contribució serà l'elaboració d'un **Atlas sobre els territoris de frontera de Bonansa**, i un **Quadern de estratègies i propostes de paisatge**. El treball serà conjunt com a Taller, si bé i ens organitzarem en grups d'estudiants per a la elaboració dels materials específics.

> El mètode de treball i l'organització l'establirem en les sessions oportunes de coordinació en els tallers a classe.

> Durant l'elaboració del treball determinarem l'abast dels lliuraments de materials, i les dates de lliuraments parcials.

Tutors de camp: Montse Iniesta, Carles Feixa, Carles Llop, +Altres (a.d)
Sortida de camp a Bonansa. 20-22 Gener 2016 (proposta en progrés)

Localització: www.bonansa.es.

Viatge: 3:30 h. des de Barcelona aprox. (288 km). Ruta: A-2 fins Tàrrrega-Vilagrassa (sortida 504) > C-53 fins Alfarràs > N-230 fins El Pont de Suert-Les Bordes > N-260 fins camping Baliera (dir. Castejón de Sos) > A-1615 fins Bonansa. [Ruta Barcelona-Bonansa](#)

Allotjament.

Allotjament en cases de turisme rural (habitació doble compartida amb cuina, calefacció i wifi).
Menjars al Bar Bonansa (excepte sopar dimecres: CAL DUR SOPAR). [Allotjament Bonansa](#)

Programa

Dimecres 20

08:00. Sortida des de Barcelona

12:00. Arribada a Bonansa i instal·lació a les cases de turisme rural

13:00: Dinar al Bar Bonansa

15:00: Visita ràpida al poble

17:00. Introducció al poble, territori, història, economia: (Local Social)

Marcel Iglesias, alcalde de Bonansa

Manel Gómez, arquitecte, associació cultural l'Urmo

Alejandro Royo, arquitecte, Bonansa Activa

Carles Feixa, antropòleg

Montserrat Iniesta, museòloga

Juan Ramón Iglesias, Filòsof

Jordi Clariana,

...

21:00. Sopar a càrrec de cadascú a les cases de turisme rural (aparthotel).

22:00. Possibilitat de parlar amb la gent del poble (que celebren el sopar de la Confraria de Sant Sebastià)

Dijous 21

08 h. Esmorzar al Bar del poble.

09 h. Ruta de les 4 Ermites (cal dur botes de muntanya)

14 h. Dinar al Bar Bonansa

16 h. Distribució en grups per treballar un dels següents temes

Opció A. *Rutes* i turisme cultural de Bonansa: Ruta de les 4 Ermites, Ruta de les 27 Bogues, Ruta dels 3 Castells, Ruta de les 32 Cases, Ruta de les Falles, etc.

Opció B. *Hostatgeria* i turisme sostenible: Hotel Terra, Bonansa Country Hotel, L'Era de Navarri, El Rincón de Casa Lluís, Càmping Baliera.

Opció C. Paisatge cultural i noves perspectives de gestió públic/privat per al desenvolupament local.

21 h. Sopar al Bar Bonansa

22 h. Posta en comú amb els veïns del poble

Divendres 22

09 h. Esmorzar al Bar del poble

10 h. Tornada cap a Barcelona

14 h. Arribada a Barcelona

Video sobre les Falles:

<https://www.youtube.com/watch?v=21AIFDaxaO4>.

Bibliografia bàsica

ALBET I MAS, A.; GARCÍA RAMÓN, M.D.; AULA ACTIVA, *Escoles del pensament geogràfic* Editorial UOC, Barcelona, 2001.

BUSQUETS, J., CORTINA, A. (coord.); "Gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje", Editorial Ariel S.A.. Barcelona. ISBN: 978 84-344-2890-4.

CLEMENTI, A.: *Interpretazioni di paesaggio Convenzione Europea e innovazioni di metodo a cura di. Roma 2002.*

COUNCIL OF EUROPE: *European landscape convention*, Firenze, 2000.

LLOP, C.: "Paisatges metropolitans: policentrisme, dilatacions, multiperifèries i microperifèries. Del paisatge clixé al paisatge calidoscopi", a *Papers* N° 47. Regió Metropolitana de Barcelona. ISSN 1888-3621. Barcelona, març de 2008. Pàgs: 8-13.

LLOP, C.: "El proyecto del paisaje" Capítol 8 del Llibre "Gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje", a cura de Jaume Busquets i Albert Cortina (coord.) Editorial Ariel S.A.. Barcelona. ISBN: 978 84-344-2890-4. Pàgs: 275-294.

LLOP, C.; SABATÉ, J.; VILANOVA, J.M.: *Dels llocs memorables als paisatges culturals*. Barcelona, Coac, 2003. (Edició fotocopiada).

LLOP, C.: "Una possibile geografia dei "territori lenti" (Territoris Serens) in Catalogna". A *Dialoghi internazionali — città nel mondo* — n. 10 marzo 2009, Bruno Mondadori, Març 2009. Pàgs: 134-144.

LLOP, C. (Dir.): "Paisatges en transformació: Intervenció i gestió paisatgístiques", Diputació de Barcelona. Àrea de Presidència. Direcció d'Estudis i Prospectiva. Observatori Territorial [coo.] Universitat Politècnica de Catalunya. Departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori [coo.] Edita: Diputació de Barcelona. Àrea de Presidència. Direcció de Comunicació; Col·lecció: Estudis, Sèrie: Territori, 6. Barcelona, 2009. ISBN: 978-84-9803-229-1. 431 Pàgs.

ROGER, A.: *Breu Tractat del paisatge. Barcelona la Campana, 2000.*

UNESCO: *Convención para la protección del patrimonio cultural y natural Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura. París UNESCO 1972.*

GAMBINI, R.: "Pianipaesistici. Unosguardos'insieme" en *Urbanistica*, n° 90, 1998.

GAMBINO, R.: *Il Parchinaturalieuropei dal piano allagestione. Roma La Nuova Italia Scientifica 1994.*

INIESTA, M.: *Els gabinets del món antropologia, museus i museologies. Lleida Pagès 1994.*

PRATS, LL.: *Antropología y patrimonio. Barcelona Ariel 1997.*

SAUER, C.: "The Morphology of Landscape", 1925. *University of California Publications in Geography*, (vol. 2 n° 2, pp. 19-54). *Land and Life selection from the writings Carl Ortwin Sauer edited by John Leighly. Berkeley, University of California press cop. 1963.*

SABATÉ, J. "L'EIX PATRIMONIAL DEL LLOBREGAT". Diputació de Barcelona, 2000.

SABATÉ, J. *Paisajes culturales y proyecto territorial. A: "El paisaje en la cultura contemporánea"*. Editorial Biblioteca Nueva, Colección Paisaje y Teoría, 2008, p. 249-273.

SABATÉ, J. *Paisajes culturales: un reto en el proyecto territorial del siglo XXI. A: "Paisaje cultural : Eurau 08 = Paysage Culturel = Cultural Landscape"*. Gobierno de España. Ministerio de Fomento, 2007, p. 98-101.

SCAZZOSI, L.: *Politiche e culture del paesaggio nuovi confronti Austria, Dinamarca, Italia, Norvegia, Polonia, Slovenia, Spagna, Francia, Germania, Gran Bretagna, Stati Uniti, Svizzera, testi di Roberto Cec. Roma, Gangemi 2003.*

TURRI, E.: *Il paesaggio come teatro, Marsilio Venezia 1998.*

WAGENSBERG, J.: *Ideas para la imaginación impura 53 reflexiones en su propia sustancia. Barcelona Tusquets 1998.*

Webliografia

Direcció General d'Arquitectura i Paisatge, Generalitat de Catalunya

http://www10.gencat.net/gencat/AppJava/cat/sac/organisme_fitxa.jsp?codi=13857

Observatori del Paisatge de Catalunya

<http://www.catpaisatge.net/cat/index.php>

Centre de Recerca i Projectes de Paisatge, UPC

http://www.upc.edu/catala/bddirectori/consultar/mostrar_ens.php?id=270&idioma=cat&tip=4

Laboratori d'Anàlisi i gestió del Paisatge, Landscape LAB

<http://www.udg.es/dghha/cat/secciogeografia/paisatge/>

Fundació Territori i Paisatge

www.coac.net/COAC/biennal/fundacio.htm

Biennal Europea del Paisatge (Barcelona, Catalunya)

www.coac.net/landscape/

LandscapeInstitutions

TheWorldHeritageCenter UNESCO

7, Place de Fontenoy

75352 Paris, France

<http://whc.unesco.org/>

UNESCO: *Cultural landscape*, <http://whc.unesco.org/exhibits/cultland/landscap.htm>

PatrimoineMondiale, <http://whc.unesco.org/nwhc.fr/pages/home/pages/homepage.htm>

Available on web page at www.unesco.org/whc/ :

- *ConventionconcerningtheProtection of theWorld Cultural and Natural Heritage* (UNESCO 1972).
- *OperationalGuidelines for theImplementation of theWorldHeritageConvention*
- *Glossary of WorldHeritageTerms*.
- *Propertiesincluded in theWorldHeritageList*.

Editions UNESCO

7, Place de Fontenoy

75352 Paris, France

Fax: +33 1 4568 5737

E-mail: publishing.promotion@unesco.org

Cultural landscapes UNESCO

<http://whc.unesco.org/exhibits/cultland/landscape.htm>

PatrimoineMondiale

<http://whc.unesco.org/nwhc.fr/pages/home/pages/homepage.htm>

COE Consejo de Europa

http://www.coe.int/T/ES/Com/About_Coe/Culture.asp

ICOMOS, International Council on Monuments andSites

<http://www.icomos.org/>

ICCROM, The International Centre for theStudy of thePreservationandtheRestoration of Cultural Property

<http://www.iccrom.org/>

ICCROM

Via di San Michele 13

I-00153 Rome

Italy
Tel: 396-585 531
Fax: 396-5855 3349
E-mail: iccrom@iccrom.org

IFLA International Federation of Landscape Architects
<http://www.ifla.kee.hu/ifla>

IFLA
4, Rue Hardy - R.P. no. 914
F-78009 Versailles-Cedex
France
Fax: +33 1 39 53 53 16

CICOP, Centro Internacional para la conservación del Patrimonio
<http://www.cicop.com/>

Institute for Cultural Landscape Studies
Landscape Institute
Arnold Arboretum of Harvard University
Cronkrite Graduate Center
6 Ash Street
Cambridge, MA 02138
<http://www.icls.harvard.edu/>

The Cultural Landscape Foundation
1909 Que Street NW
Second Floor
Washington, DC 20009
Tel. 202.483.0553
<http://www.tclf.org/whatis.htm>

Thematic network project
www.le-notre.org

Pan-European Federation for Heritage
www.europanostra.org

European Foundation for Landscape Architecture
www.efla.org

The European rural model
www.europa.eu/int/comm/archives/leader2

Fédération Française du Paysage
www.f-f-p.org

FLS Fonds Landschaft Schweiz
<http://www.fl-s-fsp.ch>

Cultural landscape projects

Pathways to Cultural Landscapes
<http://www.pcl-eu.de/>

Projects in Cultural Landscape_Europe
www.pcl-eu.de/partners/index

Thematic network in Landscape Architecture

<http://www.le-notre.org/>

Project of IlkkaHalso_Exhibition

<http://ilkka.halso.net/>

Canadian cultural landscape

EtatsGénéraux du PaysageQuébécois

<http://www.paysage.qc.ca/cpq/charte.pdf>

Germany Cultural Landscape

Potsdam cultural landscape

www.brandenburg-info.com/potsdam

International Building ExhibitionFürstPückler Land

www.iba-fuerst-pueckler-land.de

International Building ExhibitionEmscherPark

www.iba.nrw.de

Cultural landscapeGardenDomainDessauWörlitz

www.gartenreich.com

Historic cultural landscape in Schleswig-Holstein

www.denkmal.schleswig-holstein.de

WorldheritagesiteMiddleRhineValley

www.mittelrheintal.de

Regional history

www.Rheingau-Chronik.de

Castlesandpalaces

www.rheinhessen-info.de

State Garden Show 2010 BadNauheim

www.mulh.hessen.de

Italian cultural landscape

Centro Internazionale di Studi sui PaesaggiCulturali

<http://web.unife.it/centro/paesaggiculturali/>

RivistaRicerche per la Progettazione del Paesaggio

http://www.unifi.it/rdrpp/pagine/indice_dei_numeri_rivista.html

Parchiitaliani

www.parks.it

Progetti per la cultura del territorio

www.ecotur.it

ParcoNazionale del Cilento e Vallo di Diano

www.pncvd.it

Regione Emilia Romagna_paesaggio

www.regione.emilia-romagna.it/wcm/ERMES/Canali/territorio/paesaggio/valorizzazione_paesaggio.htm
www.regione.emilia-romagna.it/paesaggi/

Patrimonioculturale e paesaggistico_bacino del Po

[/www.iccd.beniculturali.it/download/atti/50_3-ma.pdf](http://www.iccd.beniculturali.it/download/atti/50_3-ma.pdf)

Paesaggio e territorio del Trentino Alto Adige

www.trentinocultura.net

ProgettoEuroMed, Regione Piemonte: la salvaguardia del paesaggiorurale

[/www.risorsebeniculturali.it/progetti_ric/rural_med/rural_med.asp](http://www.risorsebeniculturali.it/progetti_ric/rural_med/rural_med.asp)

Osservatorio del paesaggio_Monferrato_Astigiano (Piemonte)

www.osservatoriodelpaesaggio.org

Suisse cultural landscape

Confederazione svizzera_paesaggio

http://www.umwelt-schweiz.ch/buwal/it/fachgebiete/fg_grundlagen/index.html

Concezione paesaggiosvizzero

http://www.landschaftskonzept.ch/d/_start.htm

Ecomuseus

Rete degli Ecomusei in Italia, in Europa e nel mondo

www.ecomusei.net

Comunidades y desarrollo

www.interactions-online.com

Trentino_ecomusei

www.trentinocultura.net/soggetti/ecomusei/ecomusei_ind_h.asp

Patrimonioculturale e territorio

www.osservatorioecomusei.net

Fédération des ecomusées et des musées de société

www.fems.asso.fr

AIMS_Associazione Italiana di Studi Museologici

www.studimuseologici.org

Annex 1

EXPOSICIÓ DE LLIBRES PER A L'ASSIGNATURA OPTATIVA: "PROJECTES EN PAISATGES CULTURALS"
TAULELL BIBLIOTECA ETSAV

Autor: Biennial de Paisatge (1a : 1999 : Barcelona, Catalunya)

Títol: Rehacer paisajes : arquitectura del paisaje en Europa : 1994-1999 : catálogo de la 1a Bienal de Paisaje 1999

Publicació: Barcelona : Fundació Caja de Arquitectos : COAC : UPC, DL 2000

Descr. fís.: 275 p. : il., fot.

Col·lecció: Arquíthemas ; 6

Nota: Text bilingüe castellà-anglès

Nota: Inclou: 1er Premio Europeo de Paisaje Rosa Barba

ISBN: 8492259493

Biblioteca ETSAV: signatura 712.2(4) Bie

Biblioteca ETSAB: signatura 712.2(4) Bie

Autor: Biennial de Paisatge (2a : 2001 : Barcelona, Catalunya)

Títol: Jardines insurgentes : arquitectura del paisaje en Europa : 1996-2000 : catálogo de la 2a bienal europea de Paisaje 2001

Publicació: Barcelona : Fundació Caja de Arquitectos : COAC : UPC, DL 2002

Descr. fís.: 312 p. : il., fot.

Col·lecció: Arquíthemas ; 11

Nota: Text bilingüe castellà-anglès

Nota: Inclou: 2º Premio Europeo de Paisaje Rosa

ISBN: 84932542-0-7

Biblioteca ETSAV: signatura 712.2(4) Bie

Biblioteca ETSAB: signatura 712.2(4) Bie

Autor: Biennial Europea de Paisatge de Barcelona (3a : 2003

Títol: Only with nature = Només amb natura : catalogue of the III : catàleg de la III Biennial Europea de Paisatge 2003 : III Premi Europeu de Paisatge Rosa Barba : Arquitectura del paisatge a Europa des de 1998

Publicació: Barcelona : Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, Fundación Caja de Arquitectos, DL 2006

Descr. fís.: 313, [21 p.] : il., col., fot. ; 22x25 cm

Nota: Text en català i anglès

ISBN: 8496185729

Biblioteca ETSAV: signatura 712.2(4) Bie

Títol: British landscape designers and their creations = Britse tuinarchitecten en hun creaties ; with an introduction by: Noel Kingsbury

Publicació: Oostkamp : Stichting Kunstboek, cop. 2004

Descr. fís.: 148 p. : principalment il. col., col. ; 34 cm

Nota: Text bilingüe anglès-holandès

ISBN: 90-5856-110-0 (cart.)

Biblioteca ETSAV: signatura 712.2(41) Bri

Autor: Carlson, Allen

Títol: Aesthetics and the environment : the appreciation of nature, art and architecture / Allen Carlson

Publicació: London [etc.] : Routledge, 2000

Descr. fís.: XXI, 247 p. : il. ; 24 cm

ISBN: 0-415-30105-X

Biblioteca ETSAV: signatura 712.01 Car

Títol: The Dynamic landscape : design, ecology and management of naturalistic urban planting ; edited by Nigel Dunnett and James Hitchmough

Publicació: London [etc.] : Spon Press, 2004

Descr. fís.: IV, 332 p. : il. ; 25 cm

ISBN: 0-415-25620-8 (cart.)

Biblioteca ETSAV: signatura 712:504 Dyn

Biblioteca ETSAB: signatura 712:504 Dyn

Títol: Event Landschaft? : Zeitgenössische deutsche Landschaftsarchitektur = Event landscape? : contemporary german landscape architecture ; [Bund Deutscher Landschaftsarchitekten BDLA (hg. -ed.)

Publicació: Basel [etc.] : Birkhäuser, cop. 2003

Descr. fís.: 167 p. : il. (algunes col.) ; 31 cm

Nota: Text en alemany i anglès

ISBN: 3-7643-7016-5 (cart.)

Biblioteca ETSAB: signatura 712.036(43) Eve

Biblioteca ETSAB: signatura 712.2(43) Eve

Títol: Landscape urbanism : a manual for the machinic landscape ; Mohsen Mostafavi ...

[et al.] ; edited by Mohsen Mostafavi and Ciro Najle

Publicació: London : Architectural Association, cop. 2003

Descr. fís.: 176 p. : il. ; 16 x 28 cm

ISBN: 1-902902-30-0

Biblioteca BRGF-Campus Nord : signatura 712 Lan

Títol: The Landscape urbanism reader ; Charles Waldheim, editor

Publicació: New York (N.Y.) : Princeton Architectural Press, cop. 2006

Descr. fís.: 295 p. : il. ; 23 cm

ISBN: 1-56898-439-1

ISBN: 978-1-56898-439-1

Biblioteca ETSAB: signatura 712.01 Lan

Biblioteca ETSAB: signatura 712.01 Lan

Títol: Neu verorten : zeitgenössische deutsche Landschaftsarchitektur = Making spaces : contemporary german landscape architecture ; Bund Deutscher Landschafts Architekten BDLA (hg.)

Publicació: Basel [etc.] : Birkhäuser, cop. 2002

Descr. fís.: 181 p. : il. (algunes col.), plàn. ; 31 cm

Nota: Text bilingüe alemany-anglès

ISBN: 3-7643-6556-0 (cart.)

Biblioteca ETSAB: signatura 712.036(43) Neu

Títol: Recovering landscape : essays in contemporary landscape architecture ; James Corner, editor

Publicació: New York : Princeton Architectural Press, 1999

Descr. fís.: x, 287 p. : il. ; 23 cm

ISBN: 1568981791 (pbk.)

Biblioteca ETSAB: signatura 712.01 Rec

Biblioteca ETSAB: signatura 712.01 Rec

Autor: Reed, Peter

Títol: Groundswell : constructing the contemporary landscape / Peter Reed

Publicació: New York (N.Y.) : The Museum of Modern Art, cop. 2005

Descr. fís.: 168 p. : il. col. ; 28 cm

Nota: Publicat en ocasió de l'exposició homònima celebrada del 25 de febrer al 16 de maig del 2005, al Museum of Modern Art, New York i organitzada per Peter Reed

ISBN: 0-87070-379-X (MOMA)

ISBN: 3-7643-7240-0 (Birkhäuser)

Biblioteca ETSAB: signatura 712.036 Ree

Autor: Schwartz, Martha

Títol: The Vanguard : landscapes and gardens of Martha Schwartz ; edited by Tim Richardson

Publicació: London : Thames & Hudson, cop. 2004

Descr. fís.: 224 p. : il. col. ; 29 cm

ISBN: 0-500-51131-4 (cart.)

Biblioteca ETSAB: signatura 712.007(Schwartz) Sch

Títol: Theory in landscape architecture : a reader ; edited by Simon Swaffield

Publicació: Philadelphia (Penn.) : University of Pennsylvania Press, cop. 2002

Descr. fís.: XII, 265 p. : il. ; 26 cm
Col·lecció: Penn studies in landscape architecture
ISBN: 0-8122-1821-3
Biblioteca ETSAV: signatura 712.01 The

Autor: Turner, Tom
Títol: Garden history : philosophy and design : 2000 BC-2000 AD / Tom Turner
Publicació: [Abingdon] : Spon Press, 2005
Descr. fís.: IX, 294 p. : il., plàn. ; 25 cm
ISBN: 0-415-31748-7 (cart.)
Biblioteca ETSAV: signatura 712(09) Tur
Biblioteca ETSAB: signatura 712(09) Tur

Autor: Vroom, Meto J.
Títol: Lexicon of garden and landscape architecture / Meto J. Vroom
Publicació: Basel [etc.] : Birkhäuser, cop. 2006
Descr. fís.: 351 p. : il. (algunes col.) ; 25 cm
ISBN: 3-7643-7525-6 (cart.)
Biblioteca ETSAV: signatura 712(038) Vro
Biblioteca ETSAB: signatura REF-DE-712

Autor: Wilson, Andrew
Títol: Influential gardeners : the designers who shaped 20th-century garden style / Andrew Wilson
Publicació: London : Mitchell Beazley, 2002
Descr. fís.: 192 p. : il. (principalment col.) ; 30 cm
ISBN: 1-84000-512-2 (cart.)
Biblioteca ETSAV: signatura 712.007(A/Z) Wil
Biblioteca ETSAB: signatura 712.007 Wil

Bibliografia que consta a la guia docent de l'optativa "Projectes en paisatges culturals"

LLIBRES:

Títol: Interpretazioni di paesaggio : Convenzione Europea e innovazioni di metodo ; a cura di Alberto Clementi
Publicació: Roma : Meltemi, cop. 2002
Descr. fís.: 335 p. : il. ; 24 cm
Col·lecció: Babele ; 14
ISBN: 88-8353-173-6
Biblioteca ETSAV: signatura 712 Int

Autor: Roger, Alain
Títol: Breu tractat del paisatge / Alain Roger ; traducció de Lourdes Bigorra
Publicació: Barcelona : La Campana, 2000
Descr. fís.: 215 p. ; 20 cm
Col·lecció: Obertures ; 8
Nota: Premi Ville à lire
ISBN: 84-88791-76-3
Biblioteca ETSAV: signatura 504.06 Rog
Biblioteca ETSAB: signatura 504.06 Rog

Autor: Gambino, Roberto
Títol: Il Parchi naturali europei : dal piano alla gestione / Roberto Gambino
Publicació: Roma : La Nuova Italia Scientifica, 1994
Descr. fís.: 323 p.
ISBN: 88-430-0245-7
Biblioteca ETSAB: signatura 712.23(4) Gam

Autor: Iniesta, Montserrat
Títol: Els Gabinetes del món : antropologia, museus i museologies / Montserrat Iniesta
Publicació: Lleida : Pagès, 1994
Descr. fís.: 259 p. ; 22 cm
Col·lecció: Argent viu ; 10
ISBN: 84-7935-206-X
Biblioteca ETSAV: signatura 069 Ini
Biblioteca ETSAB: signatura 069 Ini

Autor: Prats, Llorenç
Títol: Antropología y patrimonio ; Llorenç Prats ; prólogo de Jean-Claude Duclos
Edició: 2a ed.
Publicació: Barcelona : Ariel, 2004
Descr. fís.: 171 p
Col·lecció: Ariel antropología
ISBN: 84-344-2211-5
Biblioteca ETSAV: signatura 39 Pra

Títol: Politiche e culture del paesaggio : nuovi confronti : Austria, Danimarca, Italia, Norvegia, Polonia, Slovenia, Spagna, Francia, Germania, Gran Bretagna, Stati Uniti, Svizzera, Polonia ; a cura di Lionella Scazzosi ; testi di Roberto Cecchi ... [et al.] = Landscape policies and cultures : new comparisons ; edited by Lionella Scazzosi ; texts, Roberto Cecchi ... [et al.]
Publicació: Roma : Gangemi, [2001]
Descr. fís.: 270 p. : il. ; 30 cm
Nota: Text en italià i anglès
ISBN: 88-492-0264-4
Biblioteca ETSAV: signatura 719 Pol

Autor: Turri, Eugenio
Títol: Il Paesaggio come teatro : dal territorio vissuto al territorio rappresentato / Eugenio Turri
Publicació: Venezia : Marsilio, cop. 1998
Descr. fís.: 237 p. : il., fot. ; 22 cm
Col·lecció: Crítica
ISBN: 8831768654
Biblioteca ETSAV: signatura 712.25 Tur
Biblioteca ETSAB: signatura 712.01 Tur

Autor: Wagensberg, Jorge
Títol: Ideas para la imaginación impura : 53 reflexiones en su propia sustancia / Jorge Wagensberg
Publicació: Barcelona : Tusquets, 1998
Descr. fís.: 282 p. : il.
Col·lecció: Metatemas ; 54
ISBN: 84-8310-595-0 (cart.)
ISBN: 83-8410-595-0
Biblioteca ETSAV: signatura 167/168 Wag
Biblioteca ETSAB: signatura 1:53 Wag